

VWS OMGEVINGSANALYSE COVID-19

Analyseperiode 10:30 uur d.d. 15 juli – 10:30 uur d.d. 16 juli

5.1.2e

Directie Communicatie

Wie is getroffen? (1 ^e ring)	Wie is betrokken? (2 ^e ring)	Wie voelt zich betrokken? (3 ^e ring)
<ul style="list-style-type: none"> Nederlanders overleden aan COVID-19 Zorgpersoneel en bewoners van verpleeghuizen Ex-Covid-19-patiënten die langzaam herstellen 	<ul style="list-style-type: none"> Familie, vrienden, omwonenden van getroffen Nederlanders 	<ul style="list-style-type: none"> Algemeen publiek Politici

Samenvatting

- 'Pandemie is nog lang niet over, wordt 'erger en erger' kopt NRC op de voorpagina. De krant focust op de recordaantallen nieuwe besmettingen in landen buiten Europa. Ook andere media verleggen de aandacht naar de coronabestrijding in een internationale context, met nieuwsberichten over de Europese Commissie die adviseert reguliere vaccinatiecampagnes te vervroegen en over de Belgische regering die een besluit over verdere versoepelingen uitstelt. Ook is er blijvende aandacht voor de bredere inzet van mondkapjes in landen als België, het Verenigd Koninkrijk en Frankrijk: 'Moeten wij daar ook aan?'
- 'Cruciale dag voor de corona-app' kopt de Volkskrant op haar voorpagina. Vandaag maakt minister De Jonge bekend of de app CoronaMelder klaar is voor lancering. Een ronde langs landen die al een corona-tracing-app hebben gelanceerd, zou volgens de krant duidelijk maken dat het enthousiasme erover 'lauw' is. En dat zelfs bij grotere aantallen deelnemers, het nut van de app bescheiden is. "Niet meer dan een extraatje voor de GGD om besmettingen op te sporen." Veel waarschuwingen leveren de apps namelijk niet op. Afgaande op buitenlandse ervaringen, lijkt een Nederlandse downloadgraad van 10 tot 20 procent een redelijke verwachting.
- Uit onderzoek van het RIVM en de GGD's komt naar voren dat 12 procent van de groep met klachten zich ook heeft gemeld voor een test. Dat lage percentage komt deels doordat mensen zeggen dat de klachten hen bekend voorkomen. Bijna de helft van de ondervraagden met klachten zegt het moeilijk te vinden om het zelfisolatie-advies op te volgen. Ruim de helft van de 30.000 tests die elke dag beschikbaar zijn, wordt niet gebruikt. Ook zijn er minder bron- en contactonderzoeken dan de GGD's vooraf hadden gedacht.
- Kamerleden Joba van den Berg, Hayke Veldman en enkele experts reageren op het nieuws over de 'lakse' Nederlanders met klachten. Zij roepen Nederlanders op zich aan de maatregelen te houden en zich te laten testen bij klachten om zo een tweede golf te voorkomen.
- In een enquête van de Nederlandse Vereniging van Artsen voor Longziekten en Tuberculose (NVALT) zeggen longartsen dat coronapatiënten die niet opgenomen zijn geweest in het ziekenhuis, moeizamer lijken te herstellen dan de opgenomen patiënten. Zij zien op dit moment in de polikliniek veel ex-Covid-19-patiënten met ademhalingsproblemen en vermoeidheid.
- In een driedelige serie belicht Nieuwsuur de situatie in verpleeghuizen en wijkverpleging in de afgelopen maanden waarvoor het programma sprak met nabestaanden, zorgmedewerkers- en bestuurders en zorgkoepels. In de eerste aflevering klinkt het verwijt dat de RIVM-richtlijnen aldaar voor 'onveilige situaties' hebben gezorgd, "...die misschien zelfs wel in strijd zijn met de wet". Zorgmedewerkers zijn bang geweest voor besmetting, zijn zelf besmet geraakt of hebben bewoners besmet. V&VN en ZorgthuisNL zeggen nu spijt te hebben van het volgen van de RIVM-richtlijnen destijds.
- Tijdens de uitzending meldt ANP dat SP, GroenLinks, PvdA en de Partij voor de Toekomst vinden dat de Tweede Kamer moet terugkomen van reces om zich te buigen over de klacht van de ouderen- en thuiszorg dat het coronabeleid patiënten en personeel in gevaar heeft gebracht. Volgens PvdA-Kamerlid John Kerstens is het grote 'naar elkaar wijzen' begonnen. SP-Kamerlid Maarten Hijink vindt het 'te gek voor woorden' dat het ministerie de verantwoordelijkheid voor onveilige situaties afschuift.

SISOS (Slachtoffers – Identiteiten – Schade – Oorzaken – Scenario's)
Slachtofferaantallen

- Het Landelijk Coördinatiecentrum Patiënten Spreiding (LCPS) meldt dat er op dit moment nog twintig patiënten met corona op de IC liggen (een minder dan gisteren). Het aantal coronapatiënten in ziekenhuizen buiten de IC's is de afgelopen 24 uur gedaald met 9 en komt uit op 85.

- De Johns Hopkins University meldt woensdag weer een recordaantal nieuwe coronabesmettingen in de Verenigde Staten. Het aantal besmettingen is met 67.632 gestegen naar 3.495.537 in totaal.

Informatiebehoefte

Welke informatie vragen leven er bij getroffen?

- RTL Nieuws vraagt zich af waarom Nederland niet voor het verplichten van mondkapjes kiest nu dat in steeds meer landen om ons heen gebeurt. Het RIVM antwoordt: "We volgens voortdurend wat er in de landen om ons heen gebeurt. We zijn constant op de hoogte en als het nodig is om dingen aan te passen dan zullen we dat doen. [...] Er is geen wereldpolitie die zorgt dat alles in elk land hetzelfde is. Het kan zijn dat in andere landen andere keuzes worden gemaakt."
- Op de social media kanalen van minister De Jonge praten mensen over de beschermingsmiddelen richtlijnen van het RIVM die onvoldoende bescherming hebben geboden in de ouderenzorg. Daarnaast zijn er berichten dat mensen de maatregelen niet volgen, door lichte symptomen niet serieus nemen.
- Op de corporate kanalen van VWS komen er kritische berichten binnen naar aanleiding van de uitending van Nieuwsuur. Daarnaast uiten mensen met astma zorgen over het gebruik van mondkapjes in het OV: 'Het continu inademen van je eigen lucht kan toch niet goed zijn?' Ook komen er berichten binnen dat luchtverontreiniging corona verergerd. Vragen zijn er rondom het nut van mondkapjes in het OV. En waarom kinderen nu wel op corona worden getest.

Hoe wordt het incident omschreven (welke facts en figures worden benoemd)?

- Een ronde langs landen die al een corona-tracing-app hebben gelanceerd, zou volgens de Volkskrant duidelijk maken dat het enthousiasme erover 'lauw' is. En dat zelfs bij grotere aantallen deelnemers, het nut van de app bescheiden is. "Niet meer dan een extraatje voor de GGD om besmettingen op te sporen." Alleen Singapore en IJsland halen de 30%. Oostenrijk lanceerde eind maart al een app en meldt inmiddels 800 duizend gebruikers op een bevolking van 9 miljoen. Tsjechië volgde in april met eRouška (eMasker), maar kwam niet verder dan 150 duizend gebruikers (op 11 miljoen). In juni volgden Frankrijk (1,9 miljoen op 65 miljoen), Italië (2,2 miljoen op 60 miljoen), Denemarken (745 duizend op 6 miljoen), Ierland (1,2 miljoen op 5 miljoen). De Duitse Corona-Warn-App blijkt onverwacht populair met 15,2 miljoen gebruikers op een bevolking van 84 miljoen. Afgaande op deze ervaringen, lijkt een Nederlandse downloadgraad van 10 tot 20% een redelijke verwachting. Veel waarschuwingen leveren de apps niet op. Frankrijk meldt 14 notificaties (met 1,9 miljoen downloads) waarin een gebruiker te horen kreeg dat deze mogelijk in de buurt is geweest van een geïnfecteerde landgenoot. Australië ontving nul bruikbare waarschuwingen (op zes miljoen downloads). Andere landen melden desgevraagd 'enkele gevallen'. De verklaring is deels statistisch: de kans dat twee personen allebei de app hebben, is al klein, de kans dat een van hen ook nog corona krijgt, is weer veel kleiner. Daarnaast leggen veel systemen de lat hoog (tijdsduur, afstand) voordat ze een notificatie sturen, uit angst voor valse meldingen. Duitsland ontving 300 meldingen van app-gebruikers die besmet zijn geraakt. Hoeveel medegebruikers uiteindelijk een waarschuwing ontvingen is niet te zeggen, omdat het systeem decentraal is opgezet. In IJsland, waar de downloadgraad extreem hoog is (38%), verzuchtte de leider van het corona-opsporingsteam tegen de MIT Technology Review: "Ik wil niet zeggen dat de techniek nutteloos is, maar het is ook niet essentieel gebleken." Dat vakblad houdt dagelijks alle corona-apps bij in een overzicht. Noorwegen is helemaal gestopt met de app. De opbrengst van het centraal gestuurde systeem, stond volgens de privacy-waakhond niet in verhouding tot de maatschappelijke kosten.
- Uit een onderzoek van de Vereniging van Nederlandse Gemeenten (VNG) blijkt dat de coronacrisis gemeente tussen de 1,5 en 1,8 miljoen euro kost. "Als er nog een tweede besmettingsgolf komt, kan dat bedrag oplopen tot 2,3 à 2,8 miljard euro."
- Uit onderzoek van het Nivel in opdracht van de Nederlandse Zorgautoriteit (NZa) blijkt dat de zorgvraag bij de huisartsenpraktijk vlak na het ingaan van de lockdown sterk afnam. Minder consulten en minder visites waren het gevolg. Op dit moment is de zorgvraag weer (bijna) terug op het niveau van voor het aankondigen van de lockdown.
- Het Amphia Ziekenhuis in Breda neemt samen met het Erasmus Ziekenhuis in Rotterdam deel aan een proef met transparante mondkapjes. De maskers moeten ervoor zorgen dat de patiënt de zorgmedewerker herkent en dat ze beter met elkaar kunnen communiceren. Het is een proefproject van verpleegkundig onderzoeker Annemarie de Vos. Volgens De Vos zouden doorzichtige maskers een uitkomst zijn voor gebruik op de intensive care, voor dove en slechthorende patiënten, mensen met dementie of een verstandelijke beperking en voor kinderen.

Ontwikkeling coronavaccins

- Aanstaaende maandag worden de resultaten bekendgemaakt van de eerste klinische fase van het onderzoek naar het 'Oxford-coronavaccin'. Als de resultaten maandag positief zijn, betekent dat overigens nog niet dat het Oxford-vaccin effectief is en op de markt kan worden gebracht. De onderzoekers moeten de resultaten uit fase 1 - waarbij het vaccin wordt getest op een kleine groep gezonde vrijwilligers - nog officieel publiceren. In die fase wordt vooral gekeken of het vaccin veilig is.
- Biotechbedrijf Moderna start op 27 juli met de laatste fase van de klinische tests voor de ontwikkeling van een vaccin. Het bedrijf hoopt eind dit jaar het vaccin al op de markt te brengen.

Europa

- De Europese Commissie stelt dat het van 'vitaal belang' is dat de EU-lidstaten maatregelen blijven coördineren om het coronavirus in Europa onder controle te houden. De landen moeten nationaal het aantal testen uitbreiden en de ontwikkeling en toepassing opvoeren van corona-apps die contacten vastleggen die een coronapatiënt recent heeft gehad, stelt. De Commissie heeft woensdag regelgeving aangenomen die het mogelijk maakt dat corona-apps ook voor vakantiegangers in andere EU-landen werken. EU-commissaris Stella Kyriakides (Volksgezondheid): "We zijn van ver gekomen maar het coronavirus circuleert nog steeds. We roepen op tot sterke en gezamenlijke actie." De Commissie vraagt de lidstaten om meer te vaccineren tegen de seizoensgriep. Dat moet extra druk op de zwaar belaste gezondheidszorgstelsels vermijden indien er zich een tweede golf van de coronapandemie zou aandienen. De Commissie wil dan ook ondersteuning geven aan lidstaten die een versterkte monitoring van de seizoensgriep op poten willen zetten, hun testcapaciteit willen versterken en de toegang tot vaccins willen faciliteren. Ze raadt lidstaten ook aan om de vaccinatiecampagnes te vervroegen en het aantal doelgroepen uit te breiden.
- Twintig wetenschappelijke instituten in twaalf Europese landen gaan samenwerken om een systeem te ontwikkelen dat de uitbraak van infectieziekten eerder moet opmerken. Ze krijgen 15 miljoen euro subsidie van de Europese Commissie. Het project staat onder leiding van Marion Koopmans van het Erasmus MC.
- België neemt nog geen besluit over verdere versoepelingen van de coronamaatregelen per 1 augustus. De afgelopen week kwamen er weer meer besmettingen bij. "Het reproductiegetal is boven 1, waardoor het virus aan kracht wint", zei premier Sophie Wilmès na afloop van het overleg in de Nationale Veiligheidsraad. "Dat is niet goed. De situatie mag zeker niet erger worden."

Wat zien, ruiken, voelen, horen, proeven mensen (zintuigelijke waarnemingen)?

- Uit onderzoek van het RIVM en de GGD's komt naar voren dat 12% van de groep met klachten zich ook heeft gemeld voor een test. Dat lage percentage komt deels doordat mensen zeggen dat de klachten hen bekend voorkomen. Vier op de tien denken dat ze last hebben van astma, hooikoorts of een gewone verkoudheid. Als iemand de klachten duidelijk als hooikoorts of een rokershoestje herkent, is testen volgens het RIVM ook niet nodig. Maar het instituut waarschuwt wel dat coronaklachten over het algemeen niet te onderscheiden zijn van een gewone verkoudheid. Een meerderheid van de 50.000 ondervraagden steunt het Nederlandse beleid om thuis te blijven en je te laten testen bij coronagerelateerde klachten. Maar als puntje bij paaltje komt, blijkt het voor mensen in de praktijk lastig om zich daaraan te houden. Bijna de helft van de ondervraagden met klachten zegt het moeilijk te vinden om het zelfisolatie-advies op te volgen. Zo gaat 80% ondanks de klachten boodschappen doen, 40% blijft niet thuis van het werk. Dat is zorgelijk, vindt het RIVM, met name omdat het aantal besmettingen langzaam iets lijkt toe te nemen. "Het is cruciaal voor de bestrijding van de uitbraak dat mensen met klachten thuisblijven." De ondervraagden die zich wel hebben laten testen, doen dat omdat ze zekerheid willen, andere mensen willen beschermen of zodat ze weer aan het werk kunnen. Ruim de helft van de 30.000 tests die elke dag beschikbaar zijn, wordt niet gebruikt. Ook zijn er minder bron- en contactonderzoeken dan de GGD's vooraf hadden gedacht.
- Bij bloedbank Sanquin zien ze een daling van de hoeveelheid antistoffen in het plasma van ex-coronapatiënten. De afgelopen weken werden bij 4% van de donoren antistoffen gemeten, in mei was dat nog bij 5,4%. Omdat per meting duizenden donoren meedoen, zeggen de percentages volgens Sanquin iets over het antistoffenniveau van ex-patiënten in het algemeen. Volgens Hans Zaaijer, hoogleraar en arts-microbioloog bij Sanquin, betekent de daling van de hoeveelheid antistoffen dat er meer haast zit achter het inzamelen van plasma. Maar het hoeft niet te betekenen dat ex-coronapatiënten weer vatbaar zijn voor het virus, zegt hij. "Het lichaam bouwt tijdens en na zo'n infectie ook immuunheugen op. Dat betekent dat bij een nieuwe infectie het lichaam razendsnel weer antistoffen op kan bouwen. Een virus kan zo alsnog

snel opgeruimd worden." Bovendien blijft het antistoffenniveau bij een flink deel van de donoren gewoon op peil, zegt Sanquin.

- In een enquête van de Nederlandse Vereniging van Artsen voor Longziekten en Tuberculose (NVALT) zeggen longartsen dat coronapatiënten die niet opgenomen zijn geweest in het ziekenhuis, moeizamer lijken te herstellen dan de opgenomen patiënten. Zij zien op dit moment in de polikliniek veel ex-Covid-19-patiënten met ademhalingsproblemen en vermoeidheid. "We zijn verrast door het hoge aantal ex-Covid-19-patiënten dat nu met klachten bij ons komt", zegt Leon van den Toorn, voorzitter van de longartsenvereniging tegen het NOS Radio 1 Journaal. Deze groep patiënten is in eerste instantie niet opgenomen in het ziekenhuis, maar wordt nu doorverwezen door huisartsen omdat hun klachten blijven aanhouden. Het gaat om klachten die vaak eerst lijken over te gaan, maar daarna toch aanhouden of zelfs weer wat erger worden. "We zien dat bijna alle patiënten klagen over aanhoudend moeizaam ademen en slecht inspanningsvermogen, terwijl de afwijkingen op de longfoto's vrij gering zijn", zegt Van den Toorn. "Hoe dat kan is niet duidelijk, daar is meer onderzoek voor nodig." Maar mogelijk wordt het afweersysteem bij een 'mild' ziekteverloop minder aangezwengeld, waardoor er minder antistoffen vrijkomen en het herstel dus trager is. Een antistoffen-test is dan ook vaak negatief bij deze patiënten. Volgens de longarts is op de meeste longfoto's geen grote schade te zien. "Dat is mogelijk een geruststelling voor patiënten." Of de longschade die sommigen wel hebben blijvend is, is volgens Van den Toorn nog niet te zeggen.
- Uit een steekproef van de Kindertelefoon blijkt dat de afgelopen coronaperiode ertoe heeft geleid dat meer kinderen zich uit eenzaamheid hebben gewend tot de hulplijn. Van maart tot en met mei zochten gemiddeld 6,5 kinderen per dag contact, vorig jaar waren dat er 4. Dat gebeurde vooral via de chat en meestal waren het meisjes tussen de 13 en 15 jaar oud. Er bleken drie groepen te zijn: kinderen die zich los van corona eenzaam voelden (51%), kinderen die zich al eenzaam voelden vóór de coronaperiode maar bij wie deze periode dit gevoel verergerde (23%) en kinderen die zich eenzaam voelden specifiek door corona (26%). De groep die zich door corona en de quarantainemaatregelen eenzaam voelde, zei dagbesteding en contacten te missen. Kinderen voelden zich soms in de steek gelaten door vrienden en verveelden zich bij gebrek aan afleiding. Soms speelde er meer. Bij 22% van de chats en 21% van de forumtopics meldden kinderen gedachten aan zelfdoding. Bij 12% van de chats en 18% van de forumtopics kwamen ook depressieve klachten voor en bij een kleiner deel ook zelfbeschadiging. Om eenzaamheid onder de aandacht te brengen, begint de Kindertelefoon op Instagram Stories de zomercampagne 'Hoe gaat het met jou vandaag?'

Waarneembaar gedrag (schadebeperking)

- -

Betekenisgeving

Welke oproepen worden er gedaan?

- NOC*NSF vraagt de individuele sportbonden om meer met elkaar te gaan samenwerken, omdat ze zelf niet aan alle financiële aanvragen kan voldoen. NOC*NSF: "We mogen ontzettend blij zijn dat we de topsportinvesteringen voor de komende vier jaar, mede met dank aan ministerie van VWS, op peil kunnen houden. Dat we geen concessies hoeven doen aan het werk dat de afgelopen jaren is verzet en we op dezelfde voet door kunnen gaan is niet vanzelfsprekend. De ambities zijn hoog en de prestaties goed, maar de kosten nemen toe en de bijdragen vanuit bonden en sponsors staan mede door de coronacrisis onder druk."

Welke emoties, waardeoordelen, kwalificaties, kritiek, steun worden gegeven?

- Bij Dit is de dag (NPO Radio 1) discussiëren experts over het gebruik van mondkapjes. Aanwezige Sywert van Lienden zegt het opvallend te vinden dat Nederland consequent later reageert met nieuwe maatregelen dan onze buurlanden. Hij pleit voor verruiming van het gebruik van mondkapjes. Volgens hem is er op dit gebied nieuwe kennisontwikkeling. "Je ziet steeds meer praktijkonderzoek (Amerikaanse CDC) die beter laten zien dat een mondkapje eigenlijk een heel simpele vorm is die toch een barrière biedt en in die vorm een kans verkleint op transmissie en die kosteneffectief is. Mits je natuurlijk thuisblijft bij klachten en je handen blijft wassen." Van Lienden ziet het als een opstapeling van maatregelen, een mondkapje moet niet de 1,5 meter vervangen. "Als je een kostenbaten analyse maakt voor lockdown versus gebruik van mondkapjes bij een mogelijke tweede golf dat heb je mogelijk economisch gezien meer baat bij het gebruik van mondkapjes. Het kan een waardevolle toevoeging zijn zodra het virus weer begint op de laaien." Gezondheidseconoom Xander Koolman is het met Van Lienden eens, en denkt dat het vanuit een economisch perspectief heel goed is om het risico nog meer te reduceren. Hoogleraar infectiepreventie Andreas Voss ziet er niks in. Volgens hem is het beschikbare onderzoek enkel gericht op observaties en

krijgen deze rapporten veel kritiek. "De WHO gaat zijn beleid niet wijzigen nu er weinig 'super spread events' zijn. Het is vooral politieke druk, er is geen nieuwe data". Arts-microbioloog Marc Bonten sluit zich bij Voss aan dat er nog te weinig onderzoek is: "op enkele studies kun je geen beleid maken. De Nederlandse beleid is conform het WHO-beleid: in ruimtes waar de 1,5 meter niet kan worden nageleefd worden mondkapjes gebruikt uit voorzorg, zoals in het OV". Bonten heeft angst dat wanneer mensen het mondkapje op hebben, de 1,5 meter niet meer in acht wordt genomen. Daarnaast is er volgens Bonten geen wetenschappelijk bewijs dat de mondkapjes ook echt besmetting voorkomen.

- Nertsenhouders leven in spanning, zegt Wim Verhagen van de Nederlandse Federatie van Edelpelsdierenhouders (NFE). "Elke week worden alle bedrijven gescreend op corona. Dat is elke week weer spannend. Bij een besmetting wordt je bedrijf geruimd. Dat is het laatste wat een nertsenhouder wil, want het is je levenswerk."

Zorgen om 'lakse' Nederlanders met klachten

- Verschillende Kamerleden reageren op nieuws over Nederlanders met klachten die zich niet laten testen. CDA-Kamerlid Joba van den Berg: "We hebben er allen belang bij een tweede #corona golf te voorkomen. Je laten testen en thuisblijven bij klachten zijn daarom essentieel." VVD-Kamerlid Hayke Veldman: "Blijf thuis bij klachten en laat je testen", is het dringende advies van het RIVM. Lijkt me meer een must dan een advies."
- Volgens viroloog Ab Osterhaus zijn de cijfers deels te wijten aan onwetendheid. "Mensen moeten een infectie niet associëren met een heftig ziektebeeld." De uitkomsten van het onderzoek vindt Osterhaus passen bij het huidige tijdsbeeld. "Je ziet dat mensen relaxter worden. Ze denken dat er minder risico's zijn. Maar eigenlijk zijn ze onvoldoende doordrongen van de risico's."
- Hoogleraar infectiepreventie Andreas Voss maakt zich zorgen over het aantal besmettingen. Volgens hem laten mensen steeds meer de regels los en hij is bang dat er hierdoor meer besmettingen komen. Volgens Voss is het tijd om te reflecteren. Hij ziet vooral besmettingen onder jongeren die op hun beurt ook ouderen kunnen besmetten. Jongeren zouden zich te weinig beseffen welk risico zij lopen. Daarnaast zou slecht gedrag meer slecht gedrag bevorderen. Het niet naleven van de maatregelen zou een nieuwe gewoonte kunnen worden. Voss pleit voor meer communicatie die ervoor zorgt dat de regels beter worden nageleefd.
- Arts-microbioloog Marc Bonten is minder angstig, maar wel waakzaam. Ook Bonten ziet meer kleine besmettingshaarden. "We nemen nu wat meer ruimte omdat het kan, maar daardoor zullen het aantal besmettingen toenemen." Bonten verwacht dat de maatregelen weer worden aangescherpt in het najaar.
- Bart Berden, voorzitter van het samenwerkingsverband van Brabantse ziekenhuizen ROAZ, is niet gerust op de huidige situatie. Volgens Berden blijkt uit de nieuwste cijfers vooral dat het virus niet is verdwenen, en dat het ook weer kan opslaan. Hij wijst naar de steeds drukker wordende straten en de afnemende aandacht voor de coronaregels. Bovendien merkt hij op dat het steeds rustiger wordt bij de teststraten. Hij vindt dat zoveel mogelijk mensen getest moeten worden. Volgens hem moet het openbaar bestuur zich klaarmaken voor lokale lockdowns, zodat eventuele nieuwe brandhaarden snel kunnen worden ingedamd. De ziekenhuizen zelf zijn bezig om de ic-capaciteit op te voeren om een nieuwe hausse het hoofd te bieden.

Noodwet

- 'Afgezwakte coronawet roept nog steeds veel vragen op' is de kop boven het hoofdredactioneel commentaar van NRC vandaag. "Dat het kabinet de coronawet flink heeft afgezwakt, is daarom niet meer dan juist. [...] Maar ook over dit voorstel zijn talloze vragen te stellen. Zo kan de minister van Volksgezondheid nog steeds de veiligheidsregio's opdragen noodverordeningen op te stellen, terwijl deze wet juist was bedoeld om de wankelende juridische basis van de afgelopen maanden [...] te versterken. [...] De hoogste adviseur van de regering wijst er ook op dat termen als 'veilige afstand' en 'groepsvorming' onduidelijk blijven. Juist daarover ontstond de afgelopen maanden verwarring – niet het minst bij handhavers. [...] Een gedetailleerde omschrijving op centimeters en aantallen mensen staat liefst niet vastgelegd in een wet. Maar het kabinet zal dergelijke termen wél preciezer moeten uitleggen, als de 'veilige afstand' verandert of er opnieuw een verbod op groepsvorming wordt ingevoerd, ook met de redenen daarvoor. Alleen dan blijft er draagvlak in de strijd tegen het virus en voor een noodwet. Het is toe te juichen dat er een wetsvoorstel ligt. Zeker wanneer maatregelen diep ingrijpen in vrijheden en grondrechten van burgers. Het is nu aan de Tweede Kamer deze noodwet te bespreken. De haast de wet in te voeren, is verdwenen – misschien wel iets te veel. Liefst is er duidelijkheid voor een tweede coronagolf Nederland bereikt, zodat de lappendeken aan noodverordeningen overbodig is."

- 'De Jonge slaat door met machtigingswet' is de kop boven een opiniestuk van hoogleraar staatsrecht Wim Voermans in NRC. Voermans zegt in het nieuwe wetsvoorstel niet veel terug te zien van een verbetering. "Integendeel: de minister van VWS wordt zowat alleen kapitein van Nederland, voor een duur van zes maanden, een termijn die bij een virusuitbraak telkens met drie maanden kan worden verlengd. De Tweede Kamer mag alleen toekijken. [...] Het grote probleem van dit nieuwe wetsvoorstel is dat het een machtigingswet is die een minister de volledige ruimte geeft met eigen, haast zelfstandig vastgestelde regelingen vergaande beperkingen aan het gedrag van burgers op te leggen. [...] Een ontwerpregeling toesturen aan het parlement, een week voordat die in werking treedt – zoals dit wetsvoorstel wil – zorgt ervoor dat de Tweede Kamer het nakijken heeft. [...] De Jonge doet het voorkomen alsof met dit wetsvoorstel de Kamers bevoegdheid krijgen om mee te praten over de inhoud van ministeriële regels, maar dat is niet waar: ze krijgen helemaal niks – de grondwettelijke bevoegdheid tot amendement wordt ze via een machtigingsconstructie onthouden. Het voorstel bevat veel té vergaande machtigingen voor ministeriële regelingen die ook – anders dan de toelichting zegt – niet stroken met de constitutionele regels die we in dit land kennen op het terrein van democratisch rechtsstatelijk wetgeven. [...] Daarnaast geeft het voorstel de ministers wel heel erg veel ruimte om voorzitters van de veiligheidsregio's en burgemeesters aan te sturen. Dat gaat voorbij aan de normale verhoudingen in ons decentrale bestel: burgemeesters en lokale bestuurders zijn geen trekpoppen van Den Haag. En het is de regering die beslist of en wanneer dit hele draconische noodstelsel in werking treedt. Zelfs na zes maanden kan die beslissen dat een nieuwe periode van noodbestuur nodig is die weer drie maanden (met verlengingsmogelijkheid) zou kunnen gaan duren. Deze wet is vooral een cosmetische verandering ten opzichte van het eerdere ontwerp en probeert – hier en daar een beetje doorzichtig – via verhullende termen de zaak te maskeren... [...] Kortom: dit voorstel is nog lang niet goed en zeker ook niet in verhouding." Vervolgens vraagt Voermans zich af of de wet überhaupt wel nodig is.

Onveilige situatie door RIVM-richtlijnen in o.a. verpleeghuizen

- In een drieluik belicht Nieuwsuur de situatie in de afgelopen maanden in verpleeghuizen en wijkverpleging. Volgens Nieuwsuur houdt 'de stille dood van duizenden ouderen de afgelopen maanden beheerst nog altijd het leven van hun familieleden; Hoe raakte zij besmet? Had dat voorkomen kunnen worden? Waarom droeg niemand een mondkapje? En wie zou daar dan verantwoordelijk voor zijn geweest?' In de driedelige serie komen nabestaanden van overleden verpleeghuisbewoners aan het woord, bezorgde zorgmedewerkers, bestuurders van verpleeghuizen en voorzitters van twee brancheorganisaties aan te woord. Allen uiten zij kritiek op de RIVM-richtlijnen die voorschreven dat het dragen van beschermende kleding zoals mondkapjes in allerlei gevallen "niet nodig" was. De conclusie van Nieuwsuur in deze eerste uitzending was: 'de richtlijnen die het RIVM opstelde voor het gebruik van bescherming in de ouderenzorg, hebben geleid tot onveilige situaties, die misschien zelfs wel in strijd zijn met de wet'.
- Familieleden verbaasde zich dat alleen medewerkers op 'besmette' afdelingen van verpleeghuizen bescherming droegen. "Ik vind dat ze eigenlijk allemaal met beschermingsmiddelen hadden moeten lopen, want je kan besmettelijk zijn zonder symptomen." Familieleden denken dat medewerkers, per ongeluk, het virus mee naar binnen namen. Ook zorgverleners denken dat dit het geval is geweest.
- Zorgverleners ervaren angst door de richtlijn en geven aan dat zij 'smeekten' om mondkapjes maar deze niet kregen. Medewerkers zijn bang geweest bewoners te besmetten of zelf besmet te raken. Een verpleegkundige beschreef het als een soort Russisch roulette. "Ik verpleegde onbeschermd een patiënt die niet als coronaverdachte was aangemerkt, maar toch een beetje hoestte. Daarna werd ook ik steeds zieker. De patiënt en ik bleken allebei corona te hebben. Hij is uiteindelijk overleden." Verpleegkundige Ineke Kleijnjan: "Als ik terugdenk, heb ik mij onveilig gevoeld met die richtlijnen, ja. Ik denk dat als ik uit voorzorg een mondkapje had gebruikt, dat ik dan niet ziek was geworden." Wijkverpleegkundige Caroline Smeets: "[...] Je ziet op je wijkroutes dat de helft van je cliënten overlijdt. Je wilt niet savonds naar bed gaan met de gedachte dat je het (covid) van huis naar huis hebt gebracht."
- Vereniging van Verpleegkundigen en Verzorgenden en branchevereniging ZorgthuisNL zeggen nu dat ze spijt hebben van het volgen van de RIVM-richtlijnen. De twee koepels willen nu hun eigen richtlijnen opstellen en niet meer automatisch het RIVM volgen. Het ministerie benadrukt in een reactie dat de richtlijnen zijn geschreven in overleg met de koepels in de ouderenzorg. Volgens de zorgkoepels is het de afgelopen maanden niet gelukt om zorgmedewerkers veilig te kunnen laten werken.

- Zorgmedewerkers zijn nu bezig met de vraag waar de verantwoordelijkheid ligt. Sommigen zijn ernstig ziek geworden. Het ministerie zegt dat als er echt onveilige situaties zijn geweest, uiteindelijk de werkgevers verantwoordelijk zijn. Maar de werkgevers moesten van het ministerie juist de RIVM-richtlijnen volgen.
- Bestuurder thuiszorg Jos de Blok: "De richtlijnen van het RIVM werden door veel mensen beschouwd als 'de wet'. Toen wij gingen werken met mondkapjes en materialen (die zelf werden aangeschaft uit China) kregen wij signalen van collega die dat melden bij de inspectie. Ik werd ook gebeld door de inspectie met de vraag waarom we afweken van de richtlijnen?" Ook wijkverpleegkundige Smeets geeft aan dat er durf en lef nodig was om af te wijken van de richtlijnen van het RIVM.

Politici reageren op het nieuws over onveilige situaties in de ouderenzorg

- SP, GroenLinks, PvdA en de Partij voor de Toekomst zijn geschrokken van het beklag van zorgpersoneel en -bestuurders. De partijen vinden dat de Tweede Kamer moet terugkomen van reces om zich te buigen over de klacht van ouderen- en thuiszorg dat het coronabeleid patiënten en personeel in gevaar heeft gebracht. (ANP)
- Pvv-Kamerlid Fleur Agema: "Waar ben je nu @hugodejonge? Nu er geen leuk fotomomentje of flitsende persconferentie is? Coronaminister?" (Twitter)
- Kamerlid namens de Partij voor de Toekomst, Femke Merel van Kooten-Arissen: "Zorghelden in de ouderenzorg zijn door RIVM in gevaar gebracht. Mondmaskers waren zogenaamd onnodig. Gevolg: zorghelden ziek. Ouderen besmet & overleden. Ministerie zegt: verantwoordelijkheid zorginstelling! Bizar, zij moesten RIVM richtlijnen opvolgen!.." (Twitter)
- PvdA-Kamerlid John Kerstens: "Het grote 'naar elkaar wijzen' is begonnen. Slachtoffers: zorgverleners die onveilig hun werk moesten doen (en daardoor mogelijk ziek werden) en de mensen die ze wellicht ongewild hebben besmet. Kamervragen." (Twitter)
- SP-fractievoorzitter Lillian Marijnissen: "De SP stelt al zo lang dat de richtlijnen leidden tot onveilige situaties voor onze zorgverleners. Vreselijk om nu te lezen dat zorgpersoneel en ouderen zoals gevreesd inderdaad mogelijk onnodig ziek zijn geworden. Dit mag niet onbesproken blijven." (Twitter)
- SP-Kamerlid Maarten Hijink: "De NOS laat zien waar de SP al maanden op hamert. De coronarichtlijnen in de ouderenzorg leidden tot onveiligheid. Het gebrek aan bescherming heeft zorgverleners én ouderen onnodig ziek gemaakt." / "Dat het ministerie de verantwoordelijkheid voor onveilige situaties afschuift is te gek voor woorden. De SP wil snel (dus in het reces) een debat met @hugodejonge over wie nu de verantwoordelijkheid pakt voor het zo goed mogelijk beschermen van onze zorgverleners." / "Volgens De Jonge moet de slechte bescherming van veel zorgverleners gezien worden in de "context van toen". Nou, die context was vanaf begin maart al dat vanuit alle kanten in de zorg gevraagd is om meer bescherming en minder rigide RIVM-richtlijnen #op1" (Twitter)
- Kamerlid namens de Partij voor de Toekomst, Henk Krol: "We drongen meermaals aan op beschermingsmiddelen voor zorgmedewerkers die met ouderen werkten. Ook vroegen we te kijken naar het goede voorbeeld Taiwan. Dat weigerde het Kabinet categorisch. Fout blijkt nu. @Nieuwsuur Samen met de SP vraagt de @PartijToekomst een spoeddebat aan." (Twitter)
- GroenLinks-Kamerlid Corinne Ellemeet: "De verantwoordelijkheid van beperkte inzet beschermingsmiddelen bij verpleeghuizen leggen kan écht niet. Net zo min als ontkennen dat schaarste meespeelde bij vaststellen richtlijnen." (Twitter)